

враховує культурну складову сталого розвитку при проектуванні ТГЦ – підвищення природності, безпосередності сприйняття середовища ТГЦ, звернення до атмосфери та специфіки місця, підкреслення локально-характерного для “торгівлі досвідом”, більш повне використання соціально-культурного потенціалу регіону.

Ключові слова: торгівельно-громадський центр, молл, стійкий розвиток, інтеграція до міського середовища, регіоналізм.

Борисенко А.С. РЕГИОНАЛЬНЫЙ ПОДХОД К ИНТЕГРАЦИИ ТОРГОВЫХ МОЛЛОВ В ГОРОДСКОЙ СРЕДЕ - ПОМЕЩЕНИЯ И ВОЗМОЖНОСТИ.

Современные торгово-общественные центры (ТОЦ), которые также называют моллами – последнее изобретение в ряду торговых пространств, которое во второй половине XX в. претендовало на универсальность своего строения. Однако последние исследования, а также история проблем функционирования и упадка заметного количества торгово-общественных центров в конце XX в., заставляют с большей осторожностью относиться к соответствию существующих и запланированных к постройке ТОЦ к требованиям регионального характера. Материалы статьи изложены с применением нарративного метода, содержащего анализ и обобщение теоретических положений и существующих исследований по архитектуре и особенностям функционирования торгово-общественных центров, обращая особое внимание на наметившиеся и потенциальные проблемы

универсальной интровертированной схемы построения ТОЦ.

Традиционные преимущества интровертированной структуры ТОЦ, – большая управляемость среды (защита от окружающей среды, поддержание безопасности, замкнутость и, соответственно, лучшая программируемость систем циркуляции пешеходов), повышение контраста внутренней и наружной среды для подчеркивания опыта пребывания внутри с возможностью большего влияния на ситуативную привлекательность центра. Недостатками такой структуры являются однообразная схема использования (нечастый, но длительный визит), часто – утрата удобства использования из-за увеличения затрат времени и усилий на перемещение по центру, а также монофункциональная логика изолированного торгового механизма с уменьшенной долей общественного использования, изолированность в ткани города. Потенциальные преимущества регионального подхода, учитывающего культурную составляющую устойчивого развития при проектировании среды ТОЦ – повышение естественности, непосредственности восприятия среды ТОЦ, обращение к атмосфере и специфике места, подчеркивание локально-характерного для “торговли опытом”, более полное задействование социально-культурного потенциала региона.

Ключевые слова: торгово-общественный центр, молл, устойчивое развитие, интеграция в городскую среду, регионализм.

DOI: 10.29295/2311-7257-2018-92-2-11-17

УДК 72.01

Вахніченко О.В.

*Харківський національний університет будівництва та архітектури
(вул. Сумська, 40, Харків, 61002, Україна; e-mail: avakhnichenko@gmail.com)*

АТРИУМНИЙ ПРОСТІР ЯК СПОСІБ РЕВІТАЛІЗАЦІЇ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті розглядається можливість ревіталізації міського середовища за рахунок включення атріумних просторів. Функціонально та морально застаріла міська забудова – актуальна проблема для багатьох міст по всьому світу, тому розробка рішень, що будуть сприяти гармонізації їх архітектурного середовища, стає дуже необхідною. Організація атріумного простору сприяє оновленню та активізації життєздатності міського середовища. Відзначається властивість міського атріуму перетворювати середовище на багатофункціональну систему, що базується на використанні комплексного підходу. Інтегрування атріумного простору розглядається як спосіб збереження автентичності існуючого міського середовища та можливість формування нових комунікаційних зв'язків. У роботі відзначені показники, що сприяють підвищенню комфортності архітектурного середовища міста, у якому атріумний простір виступає в якості структурного компоненту. Міський атріум – це нове включення у міській тканині та

спосіб утворення мережі публічних просторів закритого та відкритого типу, які змінюють сприйняття оточуючої забудови. Міський атріумний простір вдосконалює та переформовує соціально-культурні процеси у середовищі міста та здатен об'єднувати його компоненти у спільне інформаційне поле. Атріум виступає в якості компоненту, за допомогою якого можливо задавати нові просторові характеристики міської забудови та створювати функціональний простір. Середовище, організоване на базі атріумного простору, формує громадський міський інтер'єр та сприяє розробці нових об'ємно-просторових рішень з подальшим включенням в існуючу міську забудову. Атріумний простір розглядається як ефективний спосіб ревіталізації міського середовища, що сприяє утворенню нових громадських центрів в існуючій забудові.

Ключові слова: ревіталізація, атріумний простір, міське середовище, громадський простір, міський атріум, структура, міська тканина.

Вступ. Міське середовище, особливо його історичний центр, все частіше потребує уваги: реорганізації та безперервного розвитку. Простір міста – це локус з'єднання різноманітних компонентів, що взаємодіють один з одним, тому застосування ефективних архітектурних прийомів, що оживляють міське середовище, стає актуальнішим з кожним днем. Ревіталізація морально та функціонально застарілої міської забудови повинна стати необхідним кроком до подальшого розвитку міста та його соціокультурних процесів. З плином часу міське середовище необхідно оновлювати згідно з потребами суспільства, які зростають значно швидше, ніж місто встигає реагувати на ці зміни. На сьогоднішній день, питання гармонізації архітектурного середовища міста повинні стати пріоритетними для міських громад, оскільки спонукають до дії та вдосконалення міської забудови, окремих архітектурних об'єктів та компонентів ландшафту. Засобом, що допомагає перетворювати архітектурне середовище міста, може стати атріумний простір, як перехід середовища на якісно вищий рівень.

Доцільність використання міських територій є актуальним питанням на сьогодні, оскільки з плином часу середовище міста необхідно оновлювати та наповнювати новими функціями. Одною з основних проблем історичного міського середовища являється його функціональна обмеженість та відсутність взаємозв'язаних громадських просторів. Але ця проблема стосується не тільки історичного надбання, навіть у межах сучасної забудови ми не завжди можемо знайти комфортне місце для перебу-

вання. Тому метою даної роботи є виявлення основних типів атріумних просторів та їх вплив на існуюче міське середовище.

Результати дослідження. Застосування атріумного простору у ревіталізації міського середовища сприяє формуванню багатофункціонального простору. Завдяки йому організовується активне поле, яке пов'язує між собою існуючі об'єкти середовища міста та пристосовує нові. Як підкреслює А.В. Іконніков: «Організація простору, його структурування визначають першооснову архітектурної композиції на будь-якому рівні систем середовища. Художній образ-задум, що втілений у цьому перетвореному архітектурному просторі, перевтілює його у художній простір» [1, с.144].

Належним чином організоване середовище сприяє оновленню та активізації міського життя на певних ділянках міської забудови. Тому атріумний простір може виступати у якості засобу, що налагоджує існуючі та формує нові взаємозв'язки у структурі міської тканини, сприяючи появі такого типу простору, як громадський міський інтер'єр. Таким чином, він стає функціональним та художнім елементом середовища. Міський атріумний простір в контексті існуючого середовища припиняє свою взаємодію суто з окремою будівлею і починає відігравати важливу роль у формуванні обличчя міста.

Актуальною проблемою для сучасних міст є те, що основні форми громадських просторів (пішохідні вулиці, площі, сквери, променади) швидко застарівають чи перестають упізнаватись. З'являється проблема відсутності простору, а не об'єктів у міській тканині. Настав час, коли

матеріальне середовище міста стає лише масивом форм, що розпадаються [2, с. 5]. Тому одним з можливих рішень проблеми гармонізації міського середовища може стати пристосування та інтеграція атріуму у його простір.

Оновлений міський інтер'єр здатен об'єднати позбавлені єдності об'єкти середовища у спільне інформаційно-просторове поле, в якому вони набувають нового значення. Включаючи нове у існуючу міську забудову, можливо задавати не тільки нову форму простору, але й динаміку соціальних процесів. Тобто в даному випадку формується нова подієвість та сюжетність для оточуючого середовища міста. «Сукупність вражень, що формують образ міста у свідомості, непомітно для нього керується тою чи іншою сценарною схемою» [3].

Міський атріумний простір має унікальну властивість перетворювати середовище в багаторівневу систему на основі комплексного підходу в проектуванні. Оновлення середовища та формування нової системи публічних просторів призводять до об'єднання різних зон міської забудови. Оскільки, інтегрування атріумного простору у міську тканину змінить сприйняття певних ділянок у забудові міста, однією з найважливіших задач має бути збереження автентичності історичних об'єктів та комплексів. Атріумний простір задає свого роду формуючу дію для оточуючого середовища. Тобто елемент середовища, який формує нове обличчя та нові композиційні характеристики простору. Атріум – художній акцент міського інтер'єру. Він з'єднує в собі багато комунікацій, тому його простір повинен відповідати різноманітним показникам якості, а саме:

- захист від несприятливих погодних умов та можливість функціонувати незалежно від пори року, якщо це закритий тип атріумного простору;
- якісне розмежування транспортних та пішохідних потоків;
- доповнювати існуючу та створювати нову інфраструктуру;
- використовувати ландшафтні характеристики місцевості;

- гармонічне включення нового в існуючу забудову, зберігаючи естетичну виразність та масштабне співвідношення об'єктів;

- налагодження функціональних взаємозв'язків;

- забезпечувати візуальний комфорт та композиційну збалансованість елементів;

- організація предметно-просторового середовища з новими мікроподіями;

- органічний зв'язок природних та штучних об'єктів середовища;

- устанавлювати взаємозв'язки з важливими культурними об'єктами;

- можливість вибору в рамках обмеженої структури;

- розміщення просторових орієнтирів та акцентів, що сприяють асоціативності місця;

- розміщення формо-образів та побудова просторового сценарію.

Отже, система архітектурних прийомів повинна бути націлена на досягнення комфортності середовища, не порушуючи автентичності історичної міської забудови. Але необхідно враховувати, що не дивлячись на сумісні міські простори, кожна будівля має свої функціональні процеси. «Для збереження та сталого розвитку ідентичності міського середовища дуже важливо виділити й розуміти його складові, і не тільки суто архітектурні але й природні і соціокультурні» [4, с. 21].

Атріумний простір як структурний компонент типологічно ділиться на два типи: закритий та відкритий. Здебільшого, той чи інший тип атріумного простору диктується умовами існуючої міської забудови. Характерними рисами закритого атріумного простору є замкненість системи у межах певної забудови, тобто візуальна обмеженість простору та ізольованість відносно оточуючого середовища. Організація закритого простору обмежена конкретною будівлею чи комплексом, тобто такий атріумний простір являється інтер'єрним продовженням певної будівлі з обмеженим доступом глядачів чи сконцентрованим локальним простором, оточеним існуючою за-

будовою. Замкненість простору формує певну атмосферність та характер міського атріуму, що визначається особливостями архітектурної виразності об'єктів. Таким чином, замкнутий тип атріуму відрізняється композиційною та планувальною завершеністю, як головною просторовою властивістю даного типу у міському середовищі. Виразним прикладом такого типу простору є атріум будівлі Covent Garden у Брюсселі, архітектурна фірма Art&Build architect (рис. 1, 2).

Рис. 1. Атріум будівлі Covent Garden, Брюссель, Бельгія [6].

Рис. 2. План будівлі Covent Garden, Брюссель, Бельгія [6].

Комплекс складається з двох основних будівель-башт з офісними та торговельними приміщеннями, що з'єднані одна з одною великим садом під скляним навісом. Внутрішній сад – своєрідне природне продовження парку у центрі цього комплексу. [5, 6]. Таким чином, атріумний простір виступає не тільки в якості компенсації природного середовища і вхідного вестибюлю комплексу, але й в ролі пішохідної зони та громадського простору. Ще одним цікавим проявом закритого типу атріумного простору є внутрішній двір Національної портретної галереї Смітсонівського інституту у Вашингтоні, архітектурна фірма Foster + Partners (рис. 3, 4). Закритий двір будівлі є центральним елементом довгострокової програми її реконструкції, що об'єднав у собі функції вестибюлю та громадського публічного простору. Атмосфера інтер'єру двора доповнюється не тільки численними зеленими насадженнями, але й фонтанами з тонким шаром води, по якому можна ходити не замочивши взуття [7, 8]. Цей проєкт ще раз підтверджує доцільність збереження та оновлення історичних об'єктів, які отримують нові перспективи розвитку у середовищі міста.

Рис. 3. Національна портретна галерея. Вид зверху. Вашингтон, США [7].

Рис. 4. Внутрішній двір Національної портретної галереї, Вашингтон, США [7].

Відкритий тип атріумного простору може бути представлений як масштабним простором, функціональна насиченість якого залежить від взаємозв'язків оточуючих будівель та ландшафтних утворень, так і дворовим простором, що об'єднує певну кількість будівель чи належить до композиції окремої будівлі. У межах відкритого атріумного простору, як міського пейзажу, є можливість організації видових точок, що певним чином змінюють сприйняття звичного міського простору. У якості відкритого типу також виступає вулиця-атріум з

організованим, нетупиковим, пішохідним рухом.

Будівля та чотириповерховий атриум штаб-квартири IBM у Нью-Йорку (рис. 5), побудовані за проектом архітектора Едварда Ларрабі Барнеса та ландшафтного архітектора Роберта Сіона. Вони брали участь в унікальній програмі зонування міста і тому зробили приватний атриумний простір відкритим для громадського користування. Будівля знаходиться у щільній міській забудові, а сам атриум впритул межує з тротуаром, тому відкритий публічний простір продовжується вже усередині скляної конструкції. Атриум являється місцем зібрання та комунікації [9]. Така специфіка організації атриумного простору у великому місті позитивно впливає на його середовище, оскільки на фоні шуму та метушні пропонує своєрідний оазис та затишне місце відпочинку.

Рис. 5. Внутрішній інтер'єр атриуму будівлі IBM, Нью-Йорк, США [11].

Рис. 6. Внутрішній двір Музею нового та сучасного мистецтва, Тренто, Італія [12].

Будівля Музею нового та сучасного мистецтва Тренто та Роверето (рис. 6), побудована архітектором Маріо Ботта та інженером Джуліо Андреоллі, передбачає «пантеон без фасаду», який включає три поверхи музейного простору, розташованих навколо великої круглої «агори», що

покрита своєрідним куполом [10]. Відкритий тип атриумного простору виступає в якості композиційного та символічного елементу всієї будівлі музею і, водночас, формує активне поле громадського простору.

Ступінь замкнутості чи відкритості простору залежить від фізичних та символічних меж, що встановлюються низкою будівель та споруд, природних та штучних елементів благоустрою. Обидва типи простору по-різному впливають на глядача, оскільки сприйняття оточення буде залежати від траєкторії його переміщення у міському середовищі. Просторова орієнтованість, доступність та виразність середовищних елементів формує комфортну та естетичну дійсність міського простору.

Мета архітектурного середовища полягає у сприянні адаптації людини до існуючих ритмів сучасних міст. Для організації комфортного середовища необхідно проводити детальний аналіз системи, який враховує взаємозв'язок середовища та поведінки людини в ньому. Тип та форма простору істотно впливає на характер діяльності та формує впорядковане сприйняття оточення [13].

Завдяки різним типам атриумних просторів з'являється можливість ревіталізації міського середовища і, тим самим, переведення його на інший рівень функціонування. Це стосується не тільки історичних центрів міст, але й сучасної забудови, яка з часом стає недієздатною та депресивною. «Центр необхідний міській громаді. Ця потреба пройшла крізь усі історичні епохи, залишивши дивовижні за красою приклади її реалізації у просторі. Центр потрібен кожному з нас. Тому що він – різноманітність можливостей, багатство вражень, втілення надій та очікування нового...» [14, с. 45]. Можливість збереження історичного та архітектурного надбання міст полягає у визначенні їхніх потреб у функціональному та естетичному оновленні.

Висновки. Міський атриумний простір може стати ефективним способом ревіталізації середовища. Тому що поєднання актуальних рішень в організації просторового середовища міста дозволяє вирішити

багато проблем, що пов'язані з його соціально-культурними потребами, функціональним наповненням та естетичними якостями.

Ревіталізація міського середовища з включенням атріумних просторів формує нові центри культурного тяжіння, структурує існуючу забудову та сприяє ефективності використання міських територій. Будь-які зміни в існуючій забудові сприятимуть встановленню зв'язків між компонентами середовища. Тому сукупність науково-практичних підходів для моделювання нових поведінкових процесів та прогнозування подальшого функціонування об'єктів, буде відігравати значну роль у дослідженні міського середовища.

Розробка нових прийомів об'ємно-просторової організації атріумних просторів у міському середовищі, дають можливість розвитку активних громадських зон, що формують образ міста.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Иконников А.В. Функция, образ в архитектуре [Текст] / А.В. Иконников. – М.: Стройиздат, 1986. – 288 с., ил.
2. Herzog, Lawrence A. (Lawrence Arthur). Return to the center: culture, public space, and city building in a global era [Текст] / Lawrence A. Herzog. – 1st ed., 2006.
3. Урбанистика. Глазычев В.Л. [Електронний ресурс] / Букинист. – Режим доступу: www/ URL: <http://litread.info/pages/137661/161000-162000?page=4> (дата звернення: 03.04.2018).
4. Куницька Я.С. Складові середовища історичного міста у визначенні його архітектурної ідентичності, на прикладі м. Дніпро [Текст]. Я.С. Куницька // Науковий вісник будівництва – 2017. - №1(87). – С. 14-22.
5. Covent Garden Brussels. [Електронний ресурс] / E-architect. – Режим доступу: www/ URL: <https://www.e-architect.co.uk/belgium/covent-garden-brussels> (дата звернення: 05.04.2018).
6. Covent Garden. [Електронний ресурс] / Art&Build Architect. – Режим доступу: www/ URL: <http://www.artbuild.eu/projects/environment/covent-garden> (дата звернення: 05.04.2018).
7. Smithsonian Institution Courtyard. [Електронний ресурс] / Foster + Partners. – Режим доступу: URL: <https://www.fosterandpartners.com/projects/smithsonian-institution-courtyard/> (дата звернення: 05.04.2018).
8. Архитектура Вашингтона. Символ номер три. Смитсоновский институт. [Електронний ресурс] / strojabc. – Режим доступу: www/ URL: <http://www.strojabc.ru/portal/categories/3/0/0/1/article/1416/arkhitektura-vashingtona> (дата звернення: 05.04.2018).
9. 590 Madison Avenue Atrium. [Електронний ресурс] / The Cultural Landscape Foundation (TCLF). – Режим доступу: www/ URL: <https://tclf.org/landscapes/590-madison-avenue-atrium> (дата звернення: 05.04.2018).
10. Museum of Modern and Contemporary Art of Trento and Rovereto. [Електронний ресурс] / Wikipedia. – Режим доступу: www/ URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Museum_of_Modern_and_Contemporary_Art_of_Trento_and_Rovereto (дата звернення: 06.04.2018).
11. 590 Madison Avenue. [Електронний ресурс] / Free Online Thesaurus. – Режим доступу: www/URL: <http://canacopegdl.Com/single.php?id=http://www.590madisonavenue.com/images/image1.jpg> (дата звернення: 05.04.2018).
12. Mart è il museo d'arte moderna e contemporanea di Rovereto. [Електронний ресурс] / exquisita. – Режим доступу: www/ URL: <https://www.exquisita.it/it/pagina/mart> (дата звернення: 06.04.2018).
13. Тесленко.В.А., Мицик В.В. Принципи та умови комфортного взаєморозуміння різних рівнів сприйняття людиною архітектурного середовища [Текст]. В.А. Тесленко, В.В. Мицик // Науковий вісник будівництва – 2016. - №2(84). – С. 28-32.
14. Соколов Л. И. Центр города – функции, структура, образ [Текст] / Л. И. Соколов. – М.: Стройиздат, 1992. – 352 с.: ил.

Vakhnichenko O.V. ATRIUM SPACE AS A METHOD OF REVITALIZATION OF URBAN ENVIRONMENT. In this article we considered a possibility of revitalization of urban environment by inclusion of atrium spaces. Functionally and morally outdated urban building is a topical issue for many cities around the world, so development solutions that will help harmonize

their architectural environment becomes very demanded. Atrium space's organization promotes a renewal and activation of the viability of urban environment. It's noted the property of urban atrium to transform the environment into a multifunctional system based on use of an integrated approach. Atrium space's integration is considered as the way of preserving the authenticity of the existing urban environment and the possibility of forming new communication links. In the article shown are indicators that contribute to growing of the architectural environment comfort of the city, in which atrium space acts as a structural component. Urban atrium is a new addition to urban fabric and the way of creating a network of public spaces that change perceptions of surrounding buildings. Urban atrium space improves and transforms socio-cultural processes in urban environment and is able to integrate its components into a common information environment. Atrium is considered to be a component with the help of which it is possible to set new spatial characteristics of urban building and to create functional space. Environment, organized on the basis of atrium space, forms a public urban interior and promotes development of new architectural and spatial solutions with subsequent inclusion into existing urban building. Atrium space is considered as an effective way of urban environment revitalization, which promotes formation of new community centers in existing buildings. Revitalization of urban environment by means of inclusion of atrium spaces forms new centers of cultural attraction, structures existing building and promotes efficiency of urban areas usage.

Keywords: revitalization, atrium space, urban environment, public space, urban atrium, structure, urban fabric.

Вахниченко А.В. АТРИУМНОЕ ПРОСТРАНСТВО КАК СПОСОБ РЕВИТАЛИЗАЦИИ ГОРОДСКОЙ СРЕДЫ.

В статье рассматривается возможность ревитализации городской среды за счет включения атриумных пространств. Функционально и морально устаревшая городская застройка – актуальная проблема для многих городов по всему

миру, поэтому разработка решений, которые будут способствовать гармонизации их архитектурной среды, становится крайне необходимой. Организация атриумного пространства способствует обновлению и активизации жизнеспособности городской среды. Определяется свойство городского атриума преобразовывать среду в многофункциональную систему, которая основывается на использовании комплексного подхода. Интегрирование атриумного пространства рассматривается как способ сохранения аутентичности существующей городской среды и возможность формирования новых коммуникационных связей. В работе определены показатели, которые способствуют повышению комфортности архитектурной среды города, в котором атриумное пространство выступает в качестве структурного компонента. Городской атриум – это новое включение в городской ткани и способ создания сети публичных пространств закрытого и открытого типа, которые меняют восприятие окружающей застройки. Городское атриумное пространство усовершенствует и переформирует социально-культурные процессы в среде города и способен объединить его компоненты в общее информационное поле. Атриум выступает в качестве компонента, с помощью которого возможно задавать новые пространственные характеристики городской застройки и создавать функциональное пространство. Среда, организованная на основе атриумного пространства, формирует общественный городской интерьер и способствует разработке новых объемно-пространственных решений с последующим включением в существующую городскую застройку. Атриумное пространство рассматривается как эффективный способ ревитализации городской среды, что способствует образованию новых общественных центров в существующей застройке.

Ключевые слова: ревитализация, атриумное пространство, городская среда, общественное пространство, городской атриум, структура, городская ткань.